HỘI NGHỊ CHU SINH SƠ SINH 2026

Bệnh viện Nhi Đồng 1 • Hội Chu sinh và Sơ sinh Thành phố Hồ Chí Minh

THIẾU CARNITINE-ACYLCARNITINE TRANSLOCASE (CACTD) Ở SƠ SINH

NHẬN DIỆN SỚM VÀ XỬ TRÍ CẤP CỨU

BSCK2. Nguyễn Thị Ngọc Trắng

Khoa Sơ sinh 2 – Chuyển hóa – Di truyền · Bệnh viện Nhi Đồng 1

MỤC TIÊU

1. **Giải thích** cơ chế bệnh sinh _khởi phát trong 72 giờ đầu sau sinh
2. **Nhận diện sớm** bệnh cảnh gợi ý và chỉ định xét nghiệm tại phòng sinh, NICU
3. **Xử trí cấp cứu:** glucose đủ liều, kiểm soát tăng NH_3 và rối loạn nhịp

NỘI DUNG

I Tổng quan
II Cơ chế sinh hóa và sinh lý bệnh
III Nhận diện sớm và chẩn đoán
IV Xử trí cấp cứu và điều trị
V Ca lâm sàng
VI Dự phòng và thông điệp

NỘI DUNG

I **Tổng quan**
II Cơ chế sinh hóa và sinh lý bệnh
III Nhận diện sớm và chẩn đoán
IV Xử trí cấp cứu và điều trị
V Ca lâm sàng
VI Dự phòng và thông điệp

I CACTD: rối loạn chuyển hoá acid béo chuỗi dài

Bệnh hiếm, nhưng là thể LC-FAOD thường gặp và nặng nhất trong giai đoạn sơ sinh

24–72 giờ
Khởi phát sau sinh

14/30
CACTD / FAOD
tại BV Nhi Đồng 1

≈ 1/200
CACTD do c.199-10T>G
tại Quảng Tây
(Trung Quốc)

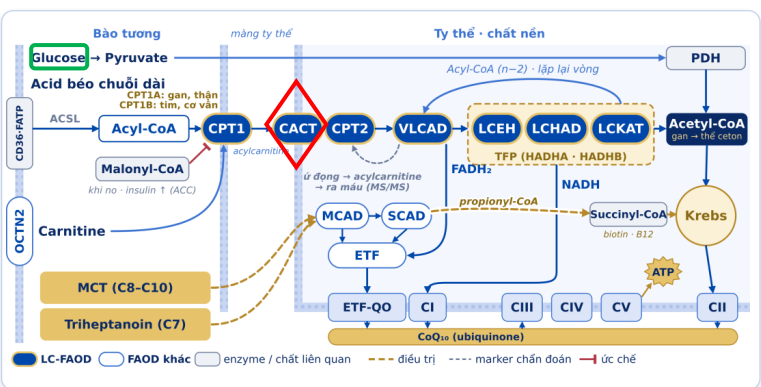
77–96%
Tử vong ở trẻ CACTD
(c.199-10T>G)

Phần lớn trẻ tử vong trước khi có chẩn đoán
Nhận diện sớm và truyền glucose đủ trước khi mất bù là yếu tố quyết định tiên lượng.

Nguồn: Chen M, Front Pediatr 2020 · PMC9676358 · FAOD, Khoa Sơ sinh 2 – CH – DT, BV Nhi Đồng 1 (2017 – 02/2026)

I CACT: cửa vào ty thể của acid béo chuỗi dài

Gen SLC25A20
- NST 3p21.31 · lặn trên NST thường
- ≥ 42 biến thể gây bệnh

Protein CACT, họ SLC25
- Acylcarnitine – free carnitine 1:1
- Cao nhất ở **tim, cơ vân, gan**

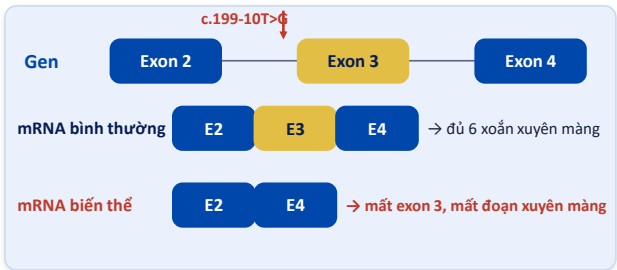
Stanley 1992
- Trẻ trai co giật, ngừng thở, nhịp chậm lúc 36 giờ tuổi
- Anh trai tử vong ngày thứ 4

Nguồn: Houten SM, Annu Rev Physiol 2016 · Stanley CA, N Engl J Med 1992 · OMIM #212138 · Indiveri C, Mol Aspects Med 2011 · Spiekerkoetter & Vockley 2026

I Đông Á và biến thể c.199-10T>G

Quần thể	Tần suất
Hồng Kông	≈ 1/60.000
Hồ Nam	≈ 1/76.894
Quảng Châu	≥ 1/100.000
Quảng Tây	c.199-10T>G ≈ **1/200**
Toàn cầu	c.199-10T>G ≈ **0,04%**

Tần suất người mang c.199-10T>G ở Quảng Tây cao gấp khoảng 12 lần dữ liệu toàn cầu

Vị trí
Intron 2, cách exon 3 mười nucleotid, vùng tín hiệu cắt nối

Hậu quả
Mất hoàn toàn chức năng vận chuyển
⇨ **thể sơ sinh nặng**

Tần suất_Việt Nam
26/26 ca_tổng quan 2020
10/10 ca BV Nhi Đồng 1

Nguồn: Chen M, Front Pediatr 2020;8:585646 · Nguyễn Huy Hoàng, Vietnam J Biotechnol 2021 · Nguyễn Thị Ngọc Trắng, Tạp chí Y học Việt Nam 2025

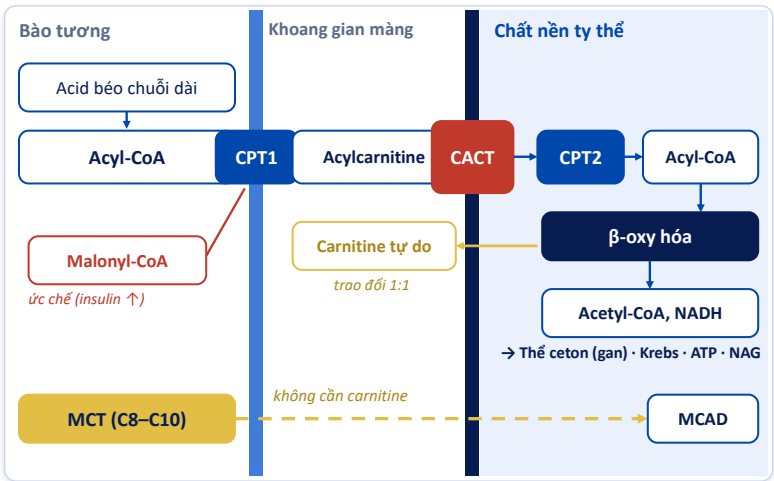
NỘI DUNG

I Tổng quan
II Cơ chế sinh hóa và sinh lý bệnh
III Nhận diện sớm và chẩn đoán
IV Xử trí cấp cứu và điều trị
V Ca lâm sàng
VI Dự phòng và thông điệp

II Chu trình Carnitine:

CACT là cửa vào bắt buộc của acid béo chuỗi dài vào chất nền ty thể

Bước giới hạn tốc độ

CPT1 bị malonyl-CoA ức chế khi insulin tăng: **cơ sở của truyền glucose liều cao**

Một gen, mọi mô

CACT do SLC25A20 mã hóa, biểu hiện ở gan, tim, cơ: **tổn thương đa cơ quan**

Tái chế carnitine

Acylcarnitine trao đổi 1:1 với carnitine tự do: cơ chế **thiếu carnitine thứ phát**

Nguồn: Houten SM et al. Annu Rev Physiol 2016;78:23–44 · Indiveri C et al. Mol Aspects Med 2011 · Spiekerkoetter & Vockley, J Inherit Metab Dis 2026

II Hậu quả sinh hóa_ CACT bị thiếu

Rối loạn sinh hóa	Hệ quả	Dấu ấn / biểu hiện
Acylcarnitine chuỗi dài không vào được chất nền ty thể	Ứ đọng ở bào tương ⇨ thoát ra huyết tương	**C16, C18:1, C18:2 ↑** : gây độc màng TB ⇨ rối loạn nhịp
Carnitine tự do không được tái chế	Giữ dưới dạng acylcarnitine ⇨ mất qua thận	**C0 ↓** (thiếu carnitine thứ phát)
β-oxy hóa ở gan giảm	Thiếu acetyl-CoA, NADH, ATP	Không sinh thể ketone; tân tạo đường↓ ⇨ **Hạ đường huyết không tăng ketone**
Acetyl-CoA ty thể gan giảm	Giảm N-acetylglutamat CPS1 kém hoạt hóa/ gan	**↑ NH_3**
Tim, cơ vân thiếu nhiên liệu	Thiếu ATP, nhiễm mỡ cơ tim	Bệnh cơ tim, tiêu cơ vân, **CK ↑**

Mỗi dấu hiệu lâm sàng có cơ sở sinh hóa tương ứng:
NH_3 ↑, ketone âm, C16/C18:1 ↑, C0 ↓ định hướng CACT/CPT2.

Nguồn: Houten SM, Annu Rev Physiol 2016 · Rubio-Gozalbo ME, Acta Paediatr 2003 · Ryder B et al. J Inherit Metab Dis 2021;44:903–915 · Spiekerkoetter & Vockley 2026

II Vì sao bệnh khởi phát trong 24–72 giờ đầu

Trẻ sơ sinh phải chuyển từ nguồn glucose của mẹ sang tự huy động chất béo

Bào thai

- Glucose liên tục qua nhau thai
- Insulin tương đối cao, ít ly giải mỡ
- Tim dùng chủ yếu glucose và lactate

⇨ **trẻ thiếu CACT phát triển bình thường**

Sau sinh 0–72 giờ

- Mất nguồn glucose; sữa non còn ít
- Glycogen gan cạn trong những giờ đầu
- Catecholamin, glucagon tăng → ly giải mỡ
- Tim chuyển sang oxy hóa acid béo
- Sữa mẹ ≈ 50% năng lượng là chất béo

Nhu cầu dùng chất béo tăng đột ngột đúng lúc cửa vào ty thể CACT bị "chặn"
Trẻ mất bù sau một khoảng ngắn "bình thường"

Nguồn: Houten SM, Annu Rev Physiol 2016 · Spiekerkoetter & Vockley, J Inherit Metab Dis 2026

II Cơ chế tổn thương

Thiếu năng lượng

- Acid béo chuỗi dài không vào ty thể ở mọi mô
- Gan không sinh Ketone: **hạ đường huyết + giảm ketone**
- Tim: **bệnh cơ tim phì đại**

Độc tính acylcarnitine

- Acylcarnitine ứ đọng/bào tương
- Tác động kênh ion, Na^+/K^+-ATPase
- **Nhịp chậm, block nhĩ thất, QT dài, loạn nhịp thất, ngừng tim**; tiêu cơ vân

Thiếu carnitine thứ phát

- Carnitine bị giữ lại dưới dạng acylcarnitine
- Mất qua nước tiểu
- C0 thấp ⇨ **Vòng xoắn bệnh lý**

➢ **Tổn thương ty thể thứ phát:** thiếu chất trung gian chu trình Krebs, rối loạn chuỗi hô hấp, viêm vô khuẩn

Loạn nhịp có thể là biểu hiện đầu tiên: xuất hiện trước hạ đường huyết
Bệnh cơ tim có thể cải thiện nếu sống sót và được điều trị

Nguồn: Houten SM, Annu Rev Physiol 2016 · Rubio-Gozalbo ME, Acta Paediatr 2003 · OMIM #212138 · Spiekerkoetter & Vockley 2026

II Tăng NH_3 trong thiếu CACT

Acid béo không vào ty thể gan → ↓ Acetyl-CoA → ↓ N-acetylglutamat (NAG) → CPS1 kém hoạt hóa → Chu trình Urê ↓ → ↑ NH_3

Gan nhiễm mỡ
Suy chức năng gan

Acid carglumic
chất tương tự NAG ⇨hoạt hóa trực tiếp CPS1

BV Nhi Đồng 1: NH_3 > 500 µmol/L làm tăng nguy cơ tử vong 12 lần (AOR 12,2)

Nguồn: Babazade H, Mol Genet Metab Rep 2025;42:101199 · Trần Thị Hồng Nhung, Hội nghị Nhi khoa 2026

NỘI DUNG

I Tổng quan
II Cơ chế sinh hóa và sinh lý bệnh
III Nhận diện sớm và chẩn đoán
IV Xử trí cấp cứu và điều trị
V Ca lâm sàng
VI Dự phòng và thông điệp

III Diễn tiến 72 giờ đầu

Khoảng không triệu chứng ngắn, mất bù nhanh · tổn thương đa cơ quan (não – tim – gan)

0–12 giờ	12–36 giờ	24–72 giờ	Bất kỳ lúc nào
Không triệu chứng Có thể bú kém	Li bì, giảm TLC Nôn Hạ đường huyết	Ngừng thở Co giật, hôn mê Gan to NH_3 rất cao	Nhịp chậm, block nhĩ thất Nhịp nhanh thất Ngừng tim

Não
- Li bì, bú kém, giảm TLC
- Co giật
- Cơn ngừng thở, hôn mê

Tim
- Nhịp chậm, block nhĩ thất
- Nhịp nhanh thất, rung thất
- Bệnh cơ tim phì đại
- Sốc. Ngừng tim

Gan
- Gan to; tăng AST, ALT
- Rối loạn đông máu
- Suy gan cấp

Cơ – thận
- CK tăng, giảm TLC
- Tiêu cơ vân
- Suy thận cấp

Thể khởi phát muộn (hiếm): nhũ nhi, khi nhiễm trùng hoặc nhịn đói
Đã ghi nhận 1 ca với biến thể c.199-10T>G khởi phát lúc 61 ngày tuổi, ngừng tim, gan nhiễm mỡ lan tỏa

Nguồn: Rubio-Gozalbo ME, Acta Paediatr 2003 · Chen M, Front Pediatr 2020 · OMIM #212138 · Nguyễn Thị Ngọc Trắng, Tạp chí Y học Việt Nam 2025

III 6 Dấu hiệu cảnh báo (Red Flags)

Hạ đường huyết
Giảm/ không sinh ketone

Tăng NH_3
Hạ đường huyết

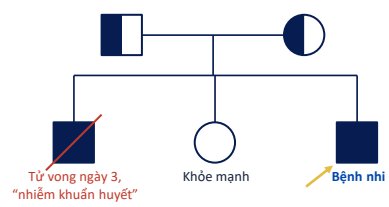
Rối loạn nhịp
nhịp chậm, block nhĩ thất, loạn nhịp thất, ngừng tim KRNN

Bệnh cơ tim phì đại
Mẹ không bị đái tháo đường

"Nhiễm khuẩn huyết"
Suy gan, Toan chuyển hóa
Cấy máu âm

Tiền sử gia đình
Anh chị em tử vong sơ sinh hoặc đột tử KRNN

10/10 ca CACTD tại BV Nhi Đồng 1 có tiền sử gia đình gợi ý

- Tiền sử anh chị em tử vong sơ sinh, đột tử, "nhiễm khuẩn huyết", "viêm cơ tim", "ngạt"
- Hôn nhân cận huyết; Thai lưu, sảy thai liên tiếp
- Gia đình đã có ca bệnh: chẩn đoán trước sinh, theo dõi chủ động từ phòng sinh

Nguồn: Rubio-Gozalbo ME 2003 · Chen M 2020 · Spiekerkoetter & Vockley 2026 · Nguyễn Thị Ngọc Trắng và cs., Tạp chí Y học Việt Nam 2025: 116–126

III Xét nghiệm:

Lấy mẫu trước hoặc ngay khi truyền glucose; Không trì hoãn điều trị để chờ mẫu

Nhóm	Xét nghiệm	Kết quả gợi ý CACTD
Chuyển hóa	Đường huyết, ketone máu, acid béo tự do (C0)	**Hạ đường huyết; Giảm ketone**
	NH_3, khí máu, lactate	**NH_3 cao; Toan tăng AG**
Đặc hiệu	Acylcarnitine (giấy thấm, huyết tương); carnitine	**C16, C18:1 ↑; C0 ↓**
	Acid hữu cơ niệu, acid amin máu	Loại trừ toan hữu cơ, rối loạn chu trình urê
Cơ quan	AST, ALT, đông máu, CK, troponin, creatinin, kali	Tổn thương gan, cơ, tim, thận
Tim	ECG , siêu âm tim	Block nhĩ thất, QT dài, phì đại thất trái
Lưu mẫu	Huyết tương, nước tiểu đông lạnh; giấy thấm	Chẩn đoán xác định, kể cả khi trẻ tử vong

Nguồn: ACT Sheet VLCAD/CACT · GeneReviews VLCADD 2023 · Spiekerkoetter & Vockley 2026

III Acylcarnitine và Chẩn đoán phân biệt tăng NH_3

Hạ đường huyết, rối loạn nhịp và acylcarnitine chuỗi dài hướng tới CACT hoặc CPT2

Kiểu hình acylcarnitine

C16, C18:1	↑↑
C18:2, C18	↑
C0 (carnitine tự do)	↓
(C16 + C18:1)/C2	↑
C0/(C16 + C18)	↓

- **Tương tự CPT2 thể sơ sinh:** XN gen để phân biệt
- **CPT1A** ngược lại: C0 ↑, C16/C18 ↓
- Mẫu lấy sau truyền glucose hoặc C0 rất thấp: xem theo tỷ số

Bệnh	Glucose máu	Toan	Tim	Acylcarnitine
CACT / CPT2 sơ sinh	↓↓	±	Loạn nhịp, Bệnh cơ tim	C16, C18:1 ↑ C0 ↓
RL chu trình Urê	Bình thường	Kiềm HH	Bình thường	Bình thường
RLCH acid hữu cơ (MMA, PA)	±	++	± Bệnh cơ tim	C3 ↑
MADD thể sơ sinh	↓	+	Bệnh cơ tim	Tăng C4–C18
Tăng NH_3 thoáng qua (THAN)	Bình thường	±	Bình thường	Bình thường

BCT: bệnh cơ tim; MMA/PA: toan methylmalonic/propionic; MADD: thiếu đa acyl-CoA dehydrogenase · Nguồn: Häberle J, J Inherit Metab Dis 2019 · Rubio-Gozalbo ME 2003 · Chen M 2020

III Phân biệt các rối loạn chu trình carnitine

Vị trí khiếm khuyết quyết định kiểu hình acylcarnitine và cơ quan đích

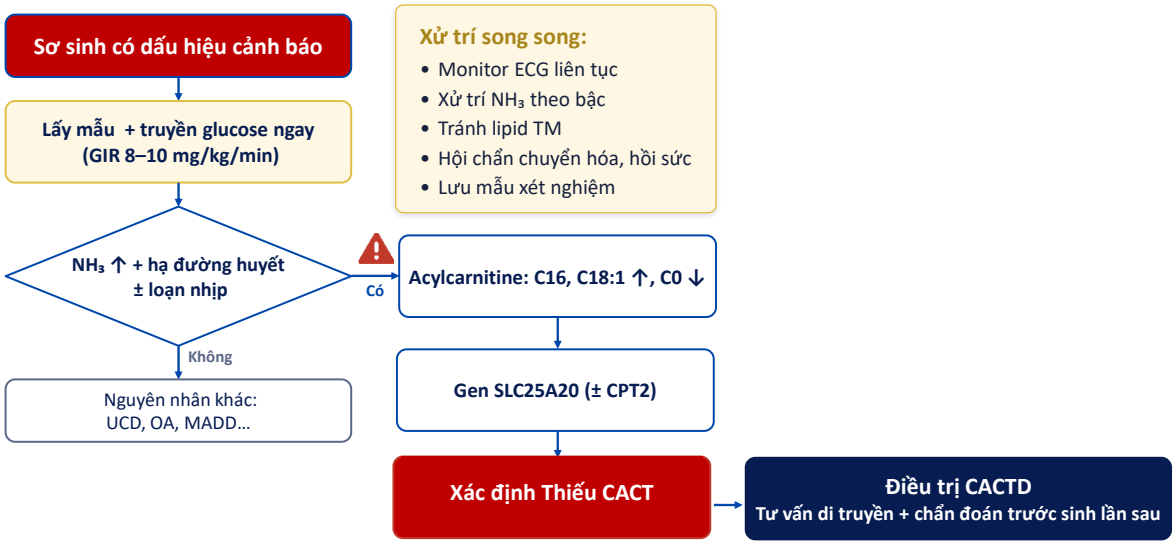
	PCD (OCTN2)	CPT1A	CACTD	CPT2 thể sơ sinh
Vị trí	Màng tế bào	Màng ngoài ty thể	Màng trong ty thể	Mặt trong màng trong
C0 (carnitine tự do)	↓↓↓	↑ hoặc bình thường	↓	↓
C16, C18:1	↓ / bình thường	↓; C0/(C16+C18) ↑	↑↑	↑↑
Hạ ĐH giảm ketone	Có	Có	Có	Có
Tăng NH_3	Có thể	Có thể	Thường rõ	Có
Tim	Bệnh cơ tim giãn	Không	RLN, Bệnh cơ tim phì đại	RLN, Bệnh cơ tim phì đại
Gợi ý thêm	Đáp ứng L-carnitine	Biểu hiện chủ yếu ở gan	c.199-10T>G (Đông Á)	Dị tật thận, não

CACT và CPT2 thể sơ sinh có kiểu hình acylcarnitine tương tự
xét nghiệm gen SLC25A20 và CPT2 để phân biệt.

PCD: thiếu carnitine nguyên phát · Nguồn: Houten SM 2016 · Rubio-Gozalbo ME 2003 · Spiekerkoetter & Vockley 2026 · ACT Sheets (ACMG)

III Lưu đồ: Tiếp cận trẻ sơ sinh nghi ngờ CACTD

Nguồn: Tổng hợp theo hướng dẫn LC-FAOD 2026 Chen M 2020 ·

NỘI DUNG

I Tổng quan

II Cơ chế sinh hóa và sinh lý bệnh

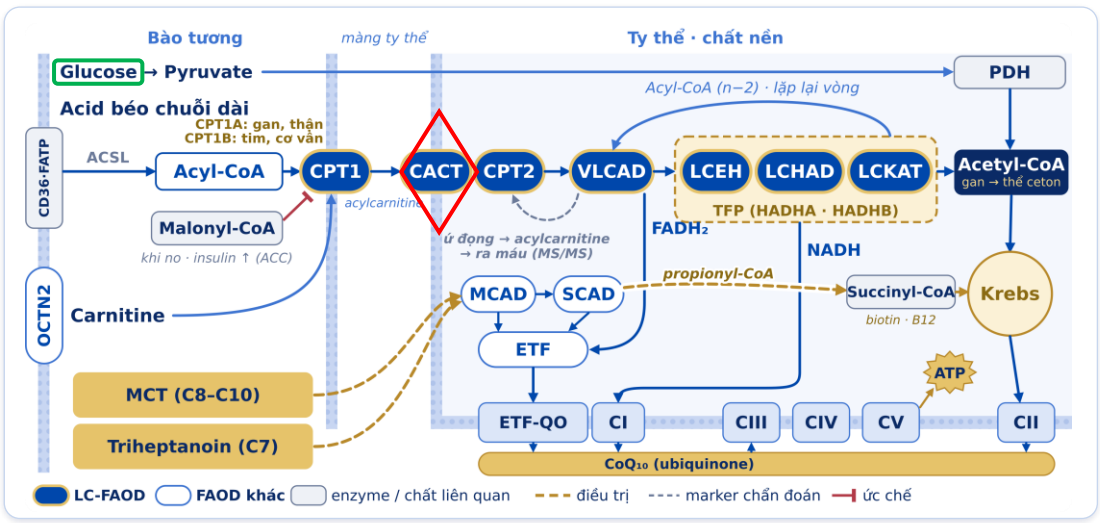
III Nhận diện sớm và chẩn đoán

IV **Xử trí cấp cứu và điều trị**

V Ca lâm sàng

VI Dự phòng và thông điệp

IV Cơ sở sinh hóa của điều trị

Tác động vào Chu trình carnitine và chuyển hóa năng lượng

Glucose ± insulin
Ức chế dòng acid béo

- Insulin ↑ ⇨ ức chế ly giải lipid
- Malonyl-CoA ↑ ⇨ ức chế CPT1
- Giảm tạo acylcarnitine gây độc

MCT (C8–C10)
Đi vòng qua chỗ tắc

- Vào ty thể không cần carnitine
- Cung cấp acetyl-CoA, ketone
- Dinh dưỡng lâu dài

Triheptanoin (C7)
Bổ sung chất trung gian Krebs

- Heptanoate ⇨ acetyl-CoA + propionyl-CoA⇨ succinyl-CoA (anaplerosis)
- Tạo thể ketone

Thể ketone
Nhiên liệu thay thế

- D,L-3-hydroxybutyrate
- Cung cấp năng lượng cho não, tim
- Bằng chứng ở CACT còn hạn chế

L-carnitine: có thể làm tăng acylcarnitine chuỗi dài; không dùng liều cao thường quy trong cơn cấp.

Nguồn: Houten SM 2016 · Vockley J et al. J Inherit Metab Dis 2017;40:831–843 · Ryder B et al. J Inherit Metab Dis 2021 · Grünert SC 2026

IV 60 phút đầu: các can thiệp song song

Mục tiêu: ức chế dị hóa và ly giải lipid

ABC	Lấy mẫu	Glucose	ECG	NH_3	Hội chẩn
Đường truyền	Lưu mẫu	GIR 8–10 mg/kg/min	Monitor liên tục	Thải nitơ, lọc máu	Chuyển hóa, ICU

Nguyên tắc

- Ngừng sữa giàu LCT; **không dùng lipid TM**
- Truyền glucose **trước khi có chẩn đoán**
- Đường huyết bình thường không loại trừ mất bù
- Tăng đường huyết: **thêm insulin, không giảm glucose**

Chuyển hồi sức, chuẩn bị lọc máu

- Loạn nhịp thất, block nhĩ thất cao độ, sốc
- NH_3 rất cao hoặc tăng nhanh, kèm bệnh não
- Suy thận cấp, tăng kali máu
- Toan chuyển hóa nặng không cải thiện

Nguồn: Hướng dẫn quốc tế LC-FAOD (Grünert SC, J Inherit Metab Dis 2026) · GeneReviews VLCADD 2023

IV Glucose: đủ liều để ức chế ly giải lipid

GIR : 8–10 mg/kg/min
 # 6ml/kg/h

Tăng đường huyết: insulin 0,01–0,05 U/kg/giờ
- ❖ Mục tiêu: Glucose máu = 180 - 200 mg%
- ❖ G% > 12,5% qua đường trung tâm

Vì sao cần đủ liều?

Nguồn: GeneReviews VLCADD 2023 · Dietmar-Hopp Stoffwechselzentrum Heidelberg, Emergency management · Grünert SC 2026

IV Kiểm soát tăng NH_3: bậc thang can thiệp

Can thiệp sớm, vì NH_3 cao là yếu tố tiên lượng tử vong

Bậc 1 Mọi trẻ tăng NH_3
- **Glucose,** GIR 8–10 mg/kg/min
- Tạm **ngừng đạm** 24–48 giờ khi chưa rõ nguyên nhân
- NH_3 mỗi 3–4 giờ

Bậc 2 Thuốc thải nitơ
- **Natri benzoate** 250 mg/kg bolus sau đó 1-2 giờ: 250 mg/kg/d
- Acid carglumic: 100–250 mg/kg/d

Bậc 3 Lọc máu
- **CRRT** hoặc thẩm tách máu khi **NH_3 > 400 µmol/L**, tăng nhanh hoặc không giảm sau 3–6 giờ
- Ưu tiên khi có suy thận cấp

· *Nguồn: Häberle J, J Inherit Metab Dis 2019 · Babazade H 2025*

IV Vấn đề tim mạch và L-carnitine

Rối loạn nhịp có thể xảy ra đột ngột, kể cả khi đường huyết đã ổn định

Theo dõi
- Monitor ECG liên tục ≥ 72 giờ
- Siêu âm tim
- Troponin, NT-proBNP
- Điện giải đồ

Can thiệp
- Điều chỉnh điện giải
- Block nhĩ thất cao độ: tạo nhịp tạm thời
- Nhịp nhanh thất, rung thất
- Suy tim: vận mạch, tránh quá tải

Hỗ trợ nâng cao
- ECMO khi sốc tim hoặc RLN kháng trị
- Phối hợp: tim mạch nhi, hồi sức

Cần tránh
- Nhũ dịch lipid tĩnh mạch; sữa giàu LCT
- Nhịn đói; Giảm glucose khi tăng đường huyết
- Thuốcc gây mê: Propofol (dạng nhũ dịch lipid)
- Valproat, salicylat

L-carnitine
- **Không dùng liều cao thường quy trong cơn cấp:** nguy cơ tăng acylcarnitine chuỗi dài gây độc
- Có thể cân nhắc liều thấp khi đã ổn định và **C0 rất thấp**
- Bằng chứng hạn chế; cá thể hóa, theo dõi acylcarnitine

Nguồn: Rubio-Gozalbo ME 2003 · Hướng dẫn quốc tế LC-FAOD 2026 · GeneReviews VLCADD 2023 · Spiekerkoetter & Vockley 2026 · PALS

IV Dinh dưỡng sau giai đoạn cấp

Tránh nhịn đói
- Bú mỗi 2–3 giờ
- Nuôi ăn liên tục qua sonde ban đêm (thể nặng)

Chất béo
- **LCT ≈ 10%** năng lượng
- **MCT 20–30%**; sữa công thức giàu MCT

Vi chất
- Acid béo thiết yếu, DHA
- Vitamin A, D, E, K

Triheptanoin
- Tác dụng anaplerotic
- Thể nặng, bệnh cơ tim
- Chưa lưu hành tại Việt Nam

Nguồn: Peña-Quintana L, Nutrients 2024 · Kim ES & Keam SJ, Drugs Ther Perspect 2021 · Grünert SC 2026

IV Triheptanoin:

Liệu pháp duy nhất được FDA phê duyệt cho LC-FAOD, bao gồm thiếu CACT

Thông tin chính

30/06/2020
FDA phê duyệt cho LC-FAOD đã xác định bằng sinh học phân tử

≤ 35%
tổng năng lượng/ngày, chia ≥ 4 lần, cùng bữa ăn

Không phối hợp
với MCT; giảm dần MCT khi chuyển đổi

Tác dụng phụ
chủ yếu tiêu hóa: đau bụng, tiêu chảy, nôn

Bằng chứng trong thiếu CACT

Báo cáo ca – JIMD Rep 2017
Nhũ nhi thiếu CACT sốc tim không đáp ứng MCT và carnitine; chức năng tim hồi phục sau khi bắt đầu triheptanoin.

Loạt 23 ca – Ryder 2021
Liệu pháp anaplerotic (triheptanoin, D,L-3-hydroxybutyrate, tăng protein) cải thiện tăng NH_3 mạn và ổn định chuyển hóa ở một số ca.

Cohort quốc gia Pháp (n = 20)
Tử vong 80%; triheptanoin được nhận định có triển vọng nhưng cần thêm nghiên cứu.

Tại Việt Nam: chưa được cấp phép lưu hành; tiếp cận qua cơ chế thuốc hiếm. MCT vẫn là nền tảng điều trị.

Nguồn: FDA, Dojolvi (triheptanoin) 06/2020 · Vockley J, J Inherit Metab Dis 2017 · JIMD Rep 2017;39:19–23 · Ryder B, J Inherit Metab Dis 2021;44:903–915 · Cohort CACT Pháp (HAL-03297432)

IV Điều trị hỗ trợ, liệu pháp mới và theo dõi lâu dài

Phần lớn dữ liệu ở CACTD là báo cáo ca và loạt ca

Liệu pháp	Bằng chứng	Nhận định
Acid carglumic	Báo cáo ca 2025: NH_3 đáp ứng; Loạt 23 ca 2021: ít đáp ứng	Cân nhắc theo từng ca
Thuốc thải nitơ	Loạt 23 ca: NH_3 ít đáp ứng; đáp ứng tốt với glucose cao	Phối hợp, không thay thế glucose, lọc máu
D,L-3-hydroxybutyrate	Kết quả không thống nhất	Chưa đủ bằng chứng
Liệu pháp gen, mRNA	Tiền lâm sàng ở VLCAD	Chưa có dữ liệu ở CACT

Theo dõi lâu dài

- **Acylcarnitine, carnitine, CK:** mỗi 3 tháng trong năm đầu, sau đó giãn dần
- **Tim:** ECG, Holter, siêu âm tim ≥ 1 lần/năm
- **Phát triển thần kinh, dinh dưỡng:** khó khăn ăn uống, chậm phát triển nhận thức thường gặp ở trẻ sống sót
- **Thư / thẻ cấp cứu** và kế hoạch xử trí khi trẻ bệnh

Nguồn: Ryder B, J Inherit Metab Dis 2021 · Babazade H, Mol Genet Metab Rep 2025 · Ørngreen MC, Neurology 2014 · Spiekerkoetter & Vockley 2026 · GeneReviews VLCADD 2023

NỘI DUNG

I Tổng quan

II Cơ chế sinh hóa và sinh lý bệnh

III Nhận diện sớm và chẩn đoán

IV Xử trí cấp cứu và điều trị

V Ca lâm sàng

VI Dự phòng và thông điệp

V Ca lâm sàng 1: "nhiễm trùng sơ sinh"

Bé trai đủ tháng, mất bù ngày 3–4: NH_3 rất cao, nhịp chậm; anh ruột tử vong sơ sinh

Tiền sử gia đình	N2–3 · Tuyến trước	N4 · Nhập NĐ1	N5 · Hồi sức	Chẩn đoán
• **Anh tử vong lúc 3N** • "Nhiễm trùng sơ sinh, hạ đường huyết" • Cùng bố mẹ: phù hợp di truyền lặn	• Khỏe sau sinh • **Bú kém, đừ, trớ, tím** • CĐ: Nhiễm trùng sơ sinh	• **Nhịp chậm 98 l/ph**, giảm trương lực • **NH_3 599,6 µmol/L**, ceton âm • CK 1.914 U/L, Toan CH	• Thở máy, GIR 12 mg/kg/ph • **CVVHD: NH_3 599 → 237** sau 4 giờ	• **C16, C18:1 ↑ · C0 ↓** • **SLC25A20 c.199-10T>G** đồng hợp tử • Chuyển sữa giàu MCT

Trẻ được điều trị như nhiễm khuẩn; nguyên nhân chuyển hóa chưa được nghĩ đến ở tuyến trước

Dấu hiệu gợi ý CACTD

- **NH_3 tăng cao, ceton âm tính**
- **Nhịp chậm**, giảm trương lực; tăng CK, tăng men
- **Anh ruột tử vong sơ sinh** KRNN

Nhận diện sớm

- Định lượng NH_3, ketone, CK, ECG
- **Acylcarnitine** đồng thời với cấy máu
- Chưa được SLSS

Xử trí cấp cứu

- **Glucose TM GIR 10–12**, không Lipid
- **Lọc máu _ NH_3 > 400 µmol/L**; monitor nhịp liên tục
- Sữa MCT
- Tư vấn DT (tái phát 25%)

V Ca lâm sàng 2: "sặc sữa"

Bé trai đủ tháng, co giật lúc 54 giờ tuổi sau nhịn bú, ngừng tim; Không có tiền căn gia đình

Sinh · đủ tháng	N3 · Tuyến trước	N3 · Nhập NĐ1	N4 · Hồi sức	Chẩn đoán
• Con đầu, 2.900 g • Thai kỳ, gia đình bình thường • Bú mẹ 20–25 ml/cữ	• **Sau nhịn bú 5 giờ** • Tím, trợn mắt, gồng • Đường huyết "Low" • CĐ: "sặc sữa"?	• Co giật, hạ thân nhiệt • Na 128, K 6,16 mmol/L • **Loạn nhịp, ngừng tim**	• **NH_3 1.609 µmol/L** • Ketone âm • CK 4.235 U/L • Lọc máu 2 ngày: NH_3 96	• **C16, C18:1 ↑ · C0 ↓** • **SLC25A20 c.199-10T>G** đồng hợp tử • MRI: hoại tử lớp vỏ não

Tím, co giật được nhận định ban đầu là sặc sữa

Dấu hiệu gợi ý CACTD

- Khởi phát ngày 2–3, **sau nhịn bú**
- **Hạ đường huyết** kèm co giật
- **Rối loạn nhịp, ngừng tim**
- **NH_3 tăng cao, ketone âm, CK tăng**

Nhận diện sớm

- Ketone âm + CK tăng + Rối loạn nhịp ⇨ nghĩ LC-FAOD
- Dễ nhầm với **rối loạn chu trình urê**
- **Acylcarnitine**, ĐL acid amin máu

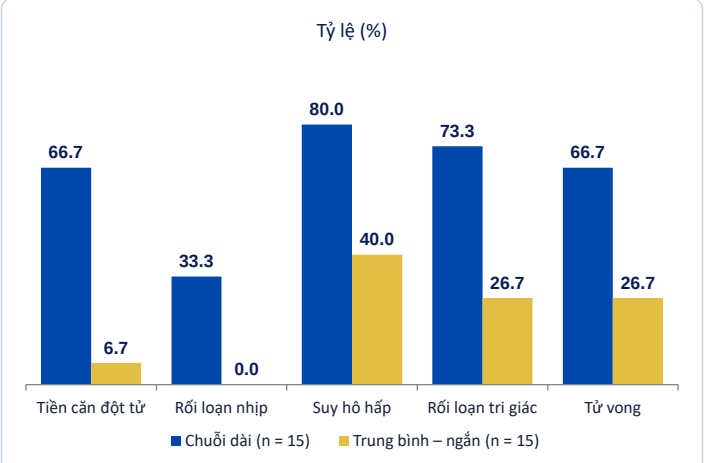
Xử trí cấp cứu

- **Lọc máu ngay** khi NH_3 > 400 µmol/L
- Glucose liều cao, tránh lipid
- Monitor ECG
- Sữa MCT
- heo dõi phát triển thần kinh

V Dữ liệu BV Nhi Đồng 1 và tiên lượng

Sơ sinh LC-FAOD (chủ yếu CACTD) so với FAOD chuỗi trung bình – ngắn

599 vs 111 NH_3 cao nhất (µmol/L) · p = 0,002

AOR 12,2 NH_3 > 500 µmol/L và tử vong

AOR 8,3 suy thận cấp và tử vong

Tử vong ở thiếu CACT

Tổng quan 2020 (n = 26)	96%
Trung Quốc, c.199-10T>G (n = 30)	76,7%
BV Nhi Đồng 1 (n = 14)	71,4%

Nguồn: Trần Thị Hồng Nhung. FAOD ở sơ sinh: dữ liệu 10 năm BV Nhi Đồng 1 (2016–2025). Hội nghị Nhi khoa 2026 · Chen M 2020 · PMC9676358 · Số theo dõi FAOD BV Nhi Đồng 1

NỘI DUNG

I Tổng quan

II Cơ chế sinh hóa và sinh lý bệnh

III Nhận diện sớm và chẩn đoán

IV Xử trí cấp cứu và điều trị

V Ca lâm sàng

VI **Dự phòng và thông điệp**

VI Dự phòng, chăm sóc chủ động: cho gia đình nguy cơ

Trước mang thai	Thai kỳ	Kế hoạch sinh	0–1 giờ	1–72 giờ
• Tư vấn di truyền • XN người mang gen • **PGT-M**	• Sinh thiết gai nhau hoặc chọc ối • XN biến thể đã biết	• Tại trung tâm có NICU và Chuyển hóa • **Thư cấp cứu**	• Glucose TM GIR 8–10 mg/kg/min • Máu cuống rốn: acylcarnitine, rGS	• Sữa giàu MCT mỗi 2–3 giờ • Monitor ECG • Glucose máu, NH_3

Khoảng trống tại Việt Nam

Chưa có tần suất người mang · Sàng lọc sơ sinh thường trả kết quả sau mất bù · Chưa có triheptanoin, acid carglumic hạn chế

Nguồn: Chen M, Front Pediatr 2020 · Hướng dẫn LC-FAOD 2026

THÔNG ĐIỆP CHÍNH

1. **Sơ sinh có tăng NH_3 kèm hạ đường huyết hoặc rối loạn nhịp** cần nghĩ đến thiếu CACT
2. **Truyền glucose đủ liều (GIR 8–10 mg/kg/min)** trước khi có chẩn đoán
   Thêm insulin, không giảm glucose
3. **Kiểm soát NH_3 :** thuốc thải nitơ; cân nhắc lọc máu
4. **Monitor ECG liên tục:** máy tạo nhịp, ECMO
5. **Tiền sử gia đình:** chẩn đoán trước sinh và chăm sóc chủ động từ phòng sinh cải thiện tiên lượng

Tài liệu tham khảo

1. Stanley CA et al. Carnitine-acylcarnitine translocase deficiency. N Engl J Med 1992;327:19–23.
2. Rubio-Gozalbo ME et al. CACT deficiency: case report and review of the literature. Acta Paediatr 2003;92:501–504.
3. Chen M et al. Late-onset CACT deficiency with SLC25A20 c.199-10T>G. Front Pediatr 2020;8:585646.
4. Nghiên cứu 79 bệnh nhân CACT Trung Quốc: biến thể c.199-10T>G và kết cục. PMC9676358.
5. Nguyễn Huy Hoàng, Dương Chí Thành, Vũ Chí Dũng. c.199-10T>G in SLC25A20 in a Vietnamese patient. Vietnam J Biotechnol 2021;19:41–50.
6. Nguyễn Thị Ngọc Trắng và cs. Thiếu CACT do biến thể SLC25A20 c.199-10T>G: báo cáo 10 ca tại BV Nhi Đồng 1. Tạp chí Y học Việt Nam 2025:116–126.
7. Trần Thị Hồng Nhung. FAOD ở sơ sinh: dữ liệu 10 năm BV Nhi Đồng 1 (2016–2025). Hội nghị Nhi khoa 2026.
8. Grünert SC et al. Hướng dẫn quốc tế quản lý LC-FAOD. J Inherit Metab Dis 2026;49:e70251.
9. Spiekerkoetter U, Vockley J. Tổng quan LC-FAOD. J Inherit Metab Dis 2026.
10. Babazade H et al. Carglumic acid for persistent hyperammonemia in CACT deficiency. Mol Genet Metab Rep 2025;42:101199.
11. Häberle J et al. Guidelines for the diagnosis and management of urea cycle disorders: first revision. J Inherit Metab Dis 2019;42:1192–1230.
12. Houten SM et al. The biochemistry and physiology of mitochondrial fatty acid β-oxidation and its genetic disorders. Annu Rev Physiol 2016;78:23–44.
13. Ryder B et al. New insights into CACT deficiency from 23 cases: management challenges and potential therapeutic approaches. J Inherit Metab Dis 2021;44:903–915.
14. Triheptanoin: a rescue therapy for cardiogenic shock in CACT deficiency. JIMD Rep 2017;39:19–23.
15. U.S. FDA. Dojolvi (triheptanoin) approval for LC-FAOD, 30/06/2020.
16. Vockley J et al. Long-term major clinical outcomes in LC-FAOD treated with triheptanoin. J Inherit Metab Dis 2017;40:831–843.

HỘI NGHỊ CHU SINH SƠ SINH 2026

Bệnh viện Nhi Đồng 1 • Hội Chu sinh và Sơ sinh Thành phố Hồ Chí Minh

TRÂN TRỌNG CẢM ƠN

Quý đồng nghiệp đã lắng nghe!

